

Norske straffedommer 1959—1961

Av høyesterettsdommer TRYGVE LEIVESTAD

Sikring. En ung mann f. 1925 hadde 3 ganger vært kortere tid på sinnsykehus. I februar 1951 var han på fjellet i grenseområdet ved Narvik, og brøt seg inn i hytter som han satte ild på. Da han ble ettersøkt, satte han seg til motverge, og skjøt to offiserer som var kommet i fly for å lete etter ham. For grovt skadeverk, to drap og to drapsforsøk ble han i 1953 som sinnsyk på handlingstiden dømt til sikring i 5 år. Han ble sikret på Ila sikringsanstalt. Anstaltens leger og råd anbefalte allerede i 1955 sikring under friere former, slik at sikrede fikk arbeide i Oslo. På grunn av risikoen avslo Departementet dette. I 1958 ble spørsmål om forlengelse av sikringen tatt opp. Allerede i 1952 hadde de sakkyndige funnet at han ikke lenger var sinnsyk, og ikke viste psykotiske trekk. Ved ny undersøkelse fant man at han ikke var sinnsyk, men hadde mangelfullt utviklede eller varig svekkede sjelsevner. Han var schizoid, noe mistroisk og innesluttet, noe kold og ufølsom, med et psykopatisk anleggskompleks.

Sikringen ble forlenget for nye 5 år, med adgang til å nytte alle sikringsmidler. Men Høyesterett ga uttrykk for at en burde forsøke anbringelse i frihet under tilsyn. Rt. 1959 s. 69. — Siden er det såvidt vites gått bra.

En 23 år gammel ustraffet gårdsarbeider med I. Q. 60 tente ved to anledninger på skogen der han arbeidet for å se det brenne og brannmannskapene i virksomhet. Han likte seg hos skogeieren, og var godt likt, og tjente kr. 1000 pr. mnd. Han bodde hos foreldrene som hadde 12 barn. Samtlige familiemedlemmer var svakt begavet. Han ble dømt for grovt skadeverk til sikring i 10 år, dog ikke anbringelse i anstalt eller fengsel. Det ble uttalt at man forutsatte at han ikke uten nødvendighet ble flyttet fra hjemmet hos foreldrene. Rt. 1961 s. 25.

En 20 år gammel læregutt på et snekkerverksted lot den 7 år gamle søn av sin arbeidsgiver sitte på mopeden da han kjørte et erend i skogen. Her tok han strupetak på gutten, og stakk ham tre ganger med kniv i ryggen så han døde. Angivelig hadde gutten kommet med nedsettende ord om tiltalte og hans familie. Tiltalte var vokset opp under vanskelige forhold. Han var stillferdig, innesluttet og nærtagende. Det hadde aldri vært noe å utsette på ham. Han viste adskillig forslagenhet da det gjaldt å skjule forbrytelsen, og ingen anger. Intelligensmessig stod han på 11 årstrinnet. Han ble dømt til fengsel i 5 år, og sikring i 10 år. Rt. 1961, s. 279.

Inndragning. En mann laget to etterligninger av Munch-malerier, og solgte dem til to kunsthandlere for h.h.v. kr. 17.800 og

22.000. Denne solgte dem videre for kr. 35.000 og 46.000. Maleren ble dømt for grovt bedrageri og dokumentfalsk. Oslo kommunes kunstsamlinger anla sak med påstand om inndragning etter strl. § 35, som gjelder „gjenstander som etter sin art framtrer som bestemt til å tjene som middel ved forøvelsen av straffbare handlinger“. Byretten fant at bildene fremtråtte som bestemt til å gi inntrykk av at man hadde ekte Munch-malerier for seg, og at deres egenverdi måtte være minimal. Maleriene ble derfor inndratt. Hr. forkastet eiernes anke. At eierne ville fjerne signaturene, hjalp ikke; avgjørende var bildene slik de var da de ble beslaglagt, da den malte etterligning og signaturen tråtte fram som en enhet. Det ble også lagt vekt på at man ved å fjerne signaturen ikke helt kunne utelukke senere misbruk. Bilder som disse representerte en fare for omsetningen og kunstnerens ettermæle. Inndragning var i offentlig interesse. Den økonomiske verdi bildene nå hadde, berodde på den sensasjon straffesaken hadde vakt og de høye priser som var blitt betalt, og dette kunne ikke tillegges vekt. Rt. 1961 s. 611.

Rettighetstap. En 78 år gammel ustraffet gårdbruker skjøt en elg i fredningstiden. Han ble dømt til bot kr. 200, inndragning av gevær, og tap av retten til å drive jakt for 2 år. Hans anke over rettighetstapet ble forkastet, mot 1 stemme. Rt. 1961 s. 59.

En 60 år gammel boktrykker og kjøpmann ble dømt til fengsel i 120 dager for ulovlig salg av øl og brennevin. De flasker som ble funnet ved ransakning hos ham ble inndratt, og verdien av det ulovlig omsatte kr. 2.400. Hans anke over straffutmålingen ble forkastet, og likedan påtalemyndighetens anke over at han ikke var fradømt stillingen som medlem av herredstyret. Flertallet sluttet seg til byretten som mente at det måtte være mer gravevende forhold for at en mann skulle fradømmes tillitsverv oppnådd ved fritt valg. To dommere mente at domfelte hadde vist seg uskikket og uverdigg, og at det ikke var forenlig med et kommunestyres verdighet at en person dømt for så infamerende forhold skulle fortsette som medlem. De pekte på at et kommunestyre skal behandle spørsmål om skjenking av øl, vin og brennevin, og at det og velgerne ikke selv kan frata en representant et tillitsverv han har vist seg uverdigg til. Rt. 1961 s. 899.

Betingelsene for straffbarhet. En 25 år gammel mann forsøkte på et toalett å tiltvinge seg samleie med en ung kvinne som på grunn av cerebral parese var døvstum og manglet kontroll over sine muskler, slik at hun var ute av stand til å motsette seg angrepet. Tiltalte som levet i et godt ekteskap, var en del beruset. Han ble dømt til fengsel i 15 måneder. Han anket over straffutmålingen, og over lovanvendelsen idet han gjorde gjeldende at

det var uriktig når lagmannen i sin rettsbelæring hadde sagt at man måtte se bort fra virkningene av rusen, selv om den ikke hadde fremkalt bevisløshet. Tiltalte mente at han ikke hadde forstått kvinnens tilstand og motstand fordi han var beruset. Hr. drøftet utførlig strl. § 45 som bestemmer at bevisløshet som følge av selvforskyldt rus ikke fritar for straff, og fastslo at for få sammenheng må man se bort fra selvforskyldt rus som straf-frie omstendighet, ikke bare når den fører til bevisløshet, men også i de lettere grader. — Spørsmålet har i teorien til dels vært besvart motsatt, idet der har vært hevdet at strl. § 45 dannet et positivt unntak fra alminnelige regler, og derfor ikke kunne tolkes utvidende. — Straffen ble satt ned til fengsel i 8 måneder. Rt. 1961 s. 547.

Domsutsettelse. En 18 år gammel gutt, sønn av en tysk soldat og ugift norsk mor, fikk i 1958 2 påtaleunntatelser for grove tyverier, bedrageri og falsk. Han ble i 1960 dømt for 5 brukstyverier av bil, for grovt tyveri og 4 simple tyverier, for innbrudd, heleri og bedrageri og utuktig omgjengelse med barn under 16 år. Idømmelse av straff ble utsatt med prøvetid 2 år. Rettens formann stemte for anbringelse i arbeidsskole. Domsmennene sa at han nok trengte oppdragende behandling, men ville bli værre sammen med arbeidsskolens andre elever. Hr. forkastet påtalemyndigheten anke, idet domfelte nå var i arbeid og hadde forbedret seg. Domsutsettelse var riktigere enn betinget straff, idet arbeidsskole, ikke straff, ville komme på tale hvis domfelte ikke greide prøven. Rt. 1960 s. 1299.

Forbrytelse mot offentlig myndighet. En 33 år gammel tannlege kjørte moped i beruset tilstand. Han ble anholdt av to lensmannsbetjenter, og kjørt til lege for at denne kunne ta blodprøve. Han skjelte betjentene ut, og slo til dem og gjorde motstand. Tilslutt rømte han før blodprøve var tatt. Herredsretten dømte ham til fengsel i 21 dager ubetinget for kjøring i alkoholpåvirket tilstand, og til betinget fengsel i 36 dager for vold mot og forulempelse av offentlig tjenestemann. Hr. endret straffen til ubetinget fengsel i 36 dager. Rt. 1961 s. 1060.

Almenfarlige forbrytelser. En 34 år gammel gårdsarbeider, separeret fra hustru og to barn, tidligere ustraffet, satte ild på en låvebygning og voldte skade for ca. kr. 120.000; på samme gård hadde han tidligere en gang anbragt en dynamitpatron slik at den skulle kunne eksplodere når en traktor ble startet; han hadde også tidligere avfyrt en dynamitladning i en pillar i låven slik at bygningen ble skadet. Motivet til forbrytelsene var ukjent. Tiltalte var forlovet med datteren på gården, og var velvillig mottatt av familien. Han ble dømt for skadeverk og forsøk på å volde

sprengning som lett kunne medført tap av menneskeliv til fengsel i 3 år og til sikring i inntil 5 år. Rt. 1959 s. 687.

Falsk forklaring. En 39 år gammel disponent forklarte som vitne i en straffesak uriktig at han hadde mottatt et brev fra en onkel om at denne var sammen med tiltalte i saken for å se på en forretning i anledning av mulig kjøp, og fortiet at han selv på denne tid hadde kjøpt forretningen av tiltalte. Forklaringen var ett ledd i en plan om å føre retten bak lyset. Disponenten ble dømt til 6 måneders fengsel ubetinget. Rt. 1959 s. 1003.

Falsk anklage. En 23 år gammel barnepleierske meldte til politiet at en ung mann hun kjente hadde truet henne med pistol til å utlevere ham to bankbøker, en månedsbillett og pass, og at han hadde forfalsket den ene postsparebankbok og brukt den ved et forsøk på bedrageri. Denne forklaring fastholdt hun ved 3 senere forklaringer til politiet og 2 forklaringer i forhørsrett. Forklaringene førte til at den unge mann ble siktet for bedrageri, dokumentfalsk og utpressing, og satt i vareteksfengsel i 15 dager. Han fikk senere kr. 5000 av statskassen i erstatning. — Det var pleiersken selv som hadde forsøkt seg med forfalskning av postsparebankboken. I forhørsretten ble hun dømt til fengsel i 1 år betinget. Hr. omgjorde straffen til 9 mnd. ubetinget. Rt. 1959 s. 365.

En 31 år gammel politikonstabel kjørte med sin bil på en fotgjenger som ble noe skadet. Senere samme natt kjørte han på en lysstolpe så den ble knekket. Han ringte så opp til politikammeret, og meldte at hans bil var blitt stjålet, for å undgå mistanke om promillekjøring. Denne forklaring fastholdt han senere. Han ble frifunnet for promillekjøring, men dømt for å ha anmeldt handling som ikke var forøvet, og for å ha kjørt uaktsomt, til fengsel i 60 dager betinget. Påtalemyndigheten anket for å få konstabelen fradømt sin stilling, men anken ble forkastet med 3 mot 2 stemmer.

Dommen ble i pressen tildels kritisert som for mild, særlig da det gjaldt en politimann, se NTK 1960 s. 246. Rt. 1959 s. 1101.

Forbrydelser mot sedelighet. En 19 år gammel skipskokk hadde drukket seg full og overfalt på en bygdevei en kvinne som han tok strupetak på, og veltet overende, og slo bevistløs med en sten, idet han forsøkte å oppnå samleie. Han ble dømt til lovens minstestraft, fengsel i 3 år og anket forgjeves for å få betinget dom. Hr. anbefalte at straffen ble satt ned eller delvis gjort betinget. Rt. 1959, s. 43.

En 35 år gammel ustraffet arbeider, gift, far til to barn, tok under beruselse fatt på en ung pike, og prøvet brutalt å tiltvinge seg samleie inntil det kom hjelp tilstede. Med 3 mot 2 stemmer

ble lovens minstestraft, 3 år gjort betinget. Flertallet la vekt på at det dreiet seg om en affekthandling utløst ved overdreven alkoholnyttelse og begått under nedsatt dømmekraft. Mindretallet viste til den foran nevnte dom. Rt. 1959 s. 799.

Disse to dommer viser det dilemma domstolene ikke sjelden befant seg i inntil endringene i sedelighetskapitlet i 1963, da maksimumsstraffen for voldtekt ble satt ned fra 3 til 1 år. Dommerne fant ikke sjelden 3 år for strengt, og spranget fra 3 år ubetinget til 3 år betinget uforholdsmessig stort.

Etter ordre fra riksadvokaten beslagla politiet den amerikanske forfatter Henry Millers bok „The Rosy Crucifixion“ og en dansk oversettelse „Sexus“ og „Sexus II“ hos to bokhandlere. Bokhandlerne ble satt under tiltale etter strl. § 211 b. for å ha falholdt utuktige skrifter, og det ble nedlagt påstand om inndragning av bøkene. Ved Oslo byretts dom ble bokhandlerne funnet skyldig i uaktsom overtredelse av § 211 b. når det gjaldt de danske utgaver, derimot ikke når det gjaldt de engelske. Idømmelse av straff ble utsatt. Kravet om inndragning av bøkene ble forkastet.

Både de tiltalte og påtalemyndigheten anket. Hr. fant at skrifterne var utuktige, selv om en tok tilbørlig hensyn til litterær verdi og idéinnhold, og at den grense som var antydnet i saken om „Sangen om den røde rubin“ var overskredet. Objektivt hadde de to bokhandlere overtrått forbudet mot salg av utuktige skrifter. Men når det gjaldt de subjektive straffbarhetsbetingelser fant Hr. byrettsdommen utilstrekkelig. Den hadde ikke behandlet nærmere den liberalisering i synet på omtale av seksuelle spørsmål som hadde funnet sted, og betydningen av den utbredte oppfatning at pornografiforbudet ikke rammet verker av litterær verdi, og bokhandlerens oppfatning av plikten til å sette seg inn i innholdet av den litteratur de omsatte. Byrettens dom ble derfor opphevet både forsåvidt den frifant og felte. Derimot fant Hr. at når bøkene var utuktige, måtte de normalt inndras, og at det ikke var noen grunn til å unnlate det.

En dommer dissenterte, idet han vel godtok at det i Myklesaken var fastslått at den kunstneriske frihet ikke er absolut, men mente at de vide grenser man her måtte ha, ikke var overskredet, og at Millers bok etter forfatterens intensjon og kunstneriske alvor ikke kunne betegnes som utuktig. Rt. 1959 s. 431.

Saken mot bokhandlerne ble ikke forfulgt videre av påtalemyndigheten, som så det vesentlige i at det ble fastslått at pornografibestemmelsene rammer også verk av litterær verdi, at grensene for den kunstneriske frihet var overskredet, og at det var grunnlag for inndragning.

En 52 år gammel fisker hadde i 2 år en rekke ganger tiltvunget seg samleier med sin tilbakestående adoptivdatter etterat hun var

fylt 14 år. Han ble dømt til fengsel i 15 måneder, og til sikring etter strl. § 39 nr. 1 a. og b. D. v. s. at påtalemyndigheten kan bestemme hvor han skal bo og sette ham under tilsyn. Rt. 1960 s. 129.

En 43 år gammel orgelbygger ble dømt for et grovt tilfelle av utuktig omgang med en 11 år gammel pike. Han hadde i 1955 vedtatt bot kr. 200 subs. fengsel i 15 dager for utuktig handling overfor barn. Han ble dermed rammet av gjentagelsesbestemmelsen, og ble dømt til minstestrafen, fengsel i 4 år. Han ble også dømt til sikring. Domfelte hadde mens han hadde meldeplikt rømt til Tyskland, og der sittet 114 dager i varetekt etterat utlevering var begjært. For denne tid kunne han ikke få fradrag i straffen. Hr. var enig med lagmannsretten at gjentagelsesstraff var urimelig i dette tilfelle, og lovens (daværende) minstestraft for høy, og anbefalte at departementet snarest traff bestemmelse om at sikringen skulle settes iverk, og reststraffen falle bort. Rt. 1960 s. 367.

En 30 år gammel mann hadde i 2 år innlatt seg i en serie av utuktige forhold med i alt 12 gutter i alderen 11—15 år. Han hadde gjerne lokket guttene inn på sin hybel og vist dem pornografiske bilder og brev som innledning til utukten. De sakkyndige hadde funnet at han hadde mangelfult utviklede skjelsevner og at det var fare for nye straffbare handlinger. Lagretten svarte imidlertid nei på spørsmål om gjentagelsesfare, så sikring falt dermed bort. Straffen ble satt til fengsel i 3 år og 1 måned. Lagmannen fant ikke grunn til å gjøre en del av straffen betinget, en dommer mente at lovens daværende minimumsstraff 3 år var for høy, mens den tredje dommer mente at reststraffen — varetektsarresten hadde vart i 6½ måned — burde gjøres betinget. Hr. sluttet seg enstemmig til lagmannen. Rt. 1961 s. 448.

En 20 år gammel student kom inn til en frue i 50 års alderen i et erende, kastet henne overende på en sofa og la seg over henne, fulgte henne ut da hun fikk revet seg løs og kastet henne påny overende på bakken og slo henne flere ganger i ansiktet så hun fikk betydelige smerter og merker. Han tok henne i skrittet og rev hennes underbenklær i stykker. Han ble dømt for utuktig adferd og for legemsfornærmelse til fengsel i 8 måneder betinget. En dommer stemte for ubetinget fengsel i 6 måneder. Rt. 1961 s. 727.

En 66 år gammel fisker hadde ved et par anledninger befølt to småpiker, 8 og 9 år gamle, i skrittet, og fått dem til å holde i hans kjønnsllem. Han ble dømt til fengsel i 1 år og 1 måned betinget. Rt. 1961 s. 1159.

En 51 år gammel lærer hadde ved flere anledninger befølt 3 piker under 14 år på brystene og kjønnsorganene, mens pikene bodde på et internat ved den skolen, hvor han var. Han ble dømt til fengsel i 1 år og 1 måned ubetinget. Rt. 1961 s. 1317.

Forbrytelser mot liv, legeme og helbred.

En mann på 47 år, som etterhvert var blitt sterkt alkoholisert, drepte under krangel en kvinne han hadde levet sammen med, idet han stakk henne med kniv. Han ble dømt til fengsel i 7 år, og sikring i 5 år. Rt. 1959 s. 22.

En 44 år gammel ustraffet husholderske drepte om natten med øksehugg sin hushond mens han sov. Hun hadde hatt en vanskelig oppvekst, sterk trang til ømhet, trygghet og anerkjennelse, og hadde i den første tid fått det hos den drepte. På grunn av forhold hun selv var skyld i, skulle hun slutte. Hun var fortvilet, og tenkte på å ta sitt eget liv. Hun ble dømt til fengsel i 8 år. Sikring ble ikke idømt, da lagretten svarte nei på spørsmål om fare for ny straffbar handling. Rt. 1959 s. 991.

En bussfører forsøkte uten å gi signal å kjøre forbi en sparkstøtting som kjørte i venstre side av veien. Sparkstøttingen svingte uten å gi signal over i sin høyre side, ble overkjørt, og de to som var på den ble drept. Bussføreren hadde en alkoholpromille på 1,5. Han ble dømt for uaktsomt drap, for promillekjøring, for overtredelse av budet om pliktmessig avhold, og for forbikjøring til høyre, til fengsel i 10 måneder. Rt. 1969 s. 162.

En 48 år gammel ustraffet gårdbruker stakk under beruselse uten foranledning en mann i ryggen med kniv, så han fikk 1 måneds sykehusopphold. Lagmannsretten satte straffen til fengsel i 9 måneder betinget, samt idømte sikring. Hr. gjorde straffen ubetinget, både p. g. av forbrytelsens grovhet og almenpreventive hensyn. Rt. 1960 s. 230.

En 38 år gammel løsarbeider overfalt en natt i sitt hjem sin kone som han hadde 5 barn med, slo henne, tok strupetak på henne m. v. så hun fikk bloduttredelser overalt, en tann slått ut, 3 brudd på underkjeven, en varig tyggedefekt og 6 ukers sykehusopphold. Under varetektsfengslingen skrev han til sin kone for å få henne til å forklare seg falsk om heimebrenning han hadde drevet, noe han også tidligere var straffet for. Han ble dømt for grov legemsbeskadigelse, påvirkning til falsk forklaring og heimebrenning og ulovlig salg av brennevin til fengsel i 2 år. Han anket og viste til at hustruen hadde tilgitt ham, trukket påtalebegjæringen tilbake og innstillet sin skilsmisssesak. Hr. satte straffen ned til fengsel i 1 år og 6 md. Rt. 1960 s. 403.

En 26 år gammel mann, hadde i 13 årsalderen vært anbragt på barnehjem, og senere vært tilsjøs og arbeidet på gårdsbruk; han bodde hos sine foreldre. Tre ganger var han straffet for vinningsforbrytelser. Han møtte tilfeldig en 70 års mann på en ensom vei, slo den gamle ned og tok hans ur. Etterpå ble han redd følgene, slepte den bevistløse gamle bort fra veien, kastet tre store steiner mot hans hode og bryst, og skar så over pulsårene, og gjemte liket. Lagmannsretten dømte ham til fengsel i 18 år og sikring i 10 år. Hr. fant at straffen for drapet burde settes til den lengste tidsbegrensede tid, 15 år, men at tillegget for urtyveriet ikke kunne settes høyere enn til 1 år, tilsammen 16 år. Rt. 1960 s. 494.

En 23 år gammel ustraffet mann kjørte under alkoholpåvirkning med to andre berusede personer i forsetet for fort og uaktsomt med den følge at bilen skar utfor veien og en passasjer ble drept. Han ble dømt til fengsel i 1 år for uaktsomt drap. Rt. 1960 s. 499.

En 55 år gammel ustraffet gårdbruker var 9 år før blitt gift med en sykepleierske som var 5 år eldre enn ham. Han var sterkt avhengig av hustruen. Hun reiste i 1959 bort for å pleie sin mor, og mannen besøkte henne flere ganger. Uten grunn bekymret han seg for at hustruen ikke ville komme hjem igjen. Da hennes mor døde og var begravet, ville han at de straks skulle reise hjem, mens hustruen ville vente et par dager. De la seg sammen om kvellen. Om natten våknet han med den tanke at hustruen ikke ville komme hjem til ham, og at de begge måtte dø. Han tok strupetak på hustruen og kvalte henne. Etterpå tok han sovetabletter, men ikke dødelig dose, og gikk ut for å henge seg, uten å få det til. Han erkjente drapet, men ikke skyld. Lagretten svarte ja på skyldsspørsmålet, nei på spørsmål om sterk nedsettelse av bevisstheten, og ja på spørsmål om særdeles formildende omstendigheter. De sakkyndige hadde funnet at tiltalte ikke hadde hatt nedsatt bevissthet, og at han ikke hadde mangelfuldt utviklede eller varig svekkede sjelsevner. Lagmannsretten satte straffen til fengsel i 6 år, Hr. satte den med 3 mot 2 stemmer til fengsel i 3 år. I strid med de sakkyndiges konklusjon, men byggende på deres premisser fant førstvoterende at det var grunn til å anta at domfelte hadde hatt sterkt nedsatt bevissthet på gjerningstiden. De sakkyndige hadde avvist dette fordi domfelte hadde klar erindring om det som var skjedd. Dette fant førstvoterende ikke utvilsomt nok. Domfelte var sinnslidende, nær opp til sinnsykdom, og hadde sjalusireaksjoner og tendenser til selvhenføringer. — Han var etterpå meget ulykkelig over tapet av hustruen. Rt. 1960 s. 634.

En drosjesjåffør kjørte på og drepte en mann som gikk på høyre side av veien og leiet en sykkel. Veien var bred, der var in-

gen annen trafikk, drosjen kjørte i normal fart ca. 40 km. så påkjørslen skyldtes ren uoppmerksomhet. Sjøfføren ble av lagmannsretten dømt til fengsel i 8 måneder for uaktsomt drap. Hr. satte straffen til 75 dager, i samsvar med praksis. Rt. 1960 s. 1368.

En 28 år gammel stuert hadde en tid arbeidet i land. Han var tre ganger ilagt bot for beruselse, men ellers ustraffet. I beruset tilstand hadde han vist tendens til voldshandlinger uten rimelig grunn. En sommerdag han hadde drukket øl og brennevin gikk han med sin 7 år gamle kusine i skogen, og kvalte henne ved å holde hånden over hennes munn og ness. Han skjulte liket, som først ble funnet en uke senere. Om det var foretatt noen sedelighetsforbrydelse kunne da ikke ses. Tiltalte ble dømt for forsettlig drap under særdeles skjerpene omstendigheter til fengsel i 14 år, og til sikring i 10 år. Han anket over lagmannens rettsbelæring som gikk ut på at selv om tiltalte på grunn av beruselse ikke fullt ut forsto hva han gjorde, var han dog skyldig, dersom han i edru tilstand ville ha forstått at han kvalte piken. Tiltalte hevdet at handlingen var begått i uaktsomhet, ikke med forsett. Hr. fastslo påny at man ved selvforskyldt beruselse må se bort fra uvitenhet eller villfarelse som skyldes beruselsen. Anken over straffutmålingen ble også forkastet. Rt. 1961 s. 774.

En 32 år gammel båtsmann bar mens skipet gikk utenfor Afrikakysten en messegutt bort til rekken med den følge at messeguttene falt overbord og druknet. Båtsmannen, som hadde vært beruset, hevdet at det dreiet seg om lek. Lagmannsretten fant leken høyst lettsindig og satte straffen til fengsel i 1 år for uaktsomt drap. En dommer stemte for to år, idet han fant at saken ga et avskrekkende bilde på den hårdhet og lettsindighet enkelte sjøfolk behandler førstereisgutter med. Både påtalemyndighetens og tiltaltes anke over straffutmålingen ble forkastet. Rt. 1961 s. 825.

Ærekrenkelse. En avis hadde en artikkel med fotografier av elgjakt, og karakteriserte i sterke ordelag jegerne som dyrplagere som lot hundene rive en skadeskudt elg istykker, mens de unnlot å gi dyret nådeskudd forat fotografen kunne få ta sine bilder og en journalist beskrive dødskampen. Artikkelen bygget på reportasje med fotografier i et billedblad. Jegerne anla sak med påstand om mortifikasjon, ikke straff, mot redaktøren og artikkelforfatteren. Byretten fant at jegerne hadde handlet overensstemmende med vanlig god jegerskikk. Den mortifiserte noen uttrykk, bl. a. om „sadistisk dyrplageri“ men lot andre som „opprørende dyrplageri“ bli stående fordi mange mennesker ville mene det var riktig. Saksomkostninger ble ikke tilkjent. Hr. fant at når byretten hadde fastslått at jegerne hadde opptrått i samsvar med

vanlig god jegerskikk, var det ikke ført sannhetsbevis for de ærekrenkende beskyldninger, og da måtte de mortifiseres. Saksomkostninger ble tilkjent for begge retter. Rt. 1959 s. 224.

En minkeier meldte til lensmannen at uvedkommende hadde vært inne i minkgården og sluppet ut to mink. På forespørsel fra lensmannen sa minkeieren at han mistenkte to gutter fordi det gikk et rykte i bygda om at de hadde sluppet ut mink for to minkeiere før. De to guttene fant uttalelsene ærekrenkende, og anla mortifikasjonssak mot minkeieren. Herredsretten fant det ikke bevist at guttene hadde sluppet ut mink. Dommene frifant imidlertid minkeieren fordi de mente at han ikke hadde satt fram noen ærekrenkelse når han på lensmannens spørsmål gjenga et rykte som lenge hadde gått i bygda. Når ryktet ble gjengitt overfor en offentlig tjenestemann som hadde taushetsplikt, i forbindelse med en anmeldelse, hadde den en annen karakter enn om det var skjedd overfor andre. Da kunne det ikke være egnet til å skade en annens gode navn og rykte. Rettens formann derimot mente at uttalelsene måtte mortifiseres, når det ikke var ført sannhetsbevis.

Høyesteretts flertall fant at minkeierens uttalelser inneholdt en beskyldning egnet til å skade guttenes gode navn og rykte. Og den som er ærekrenket ved et rykte, har rett til å få det mortifisert overfor enhver som har brakt ryktet videre. Den ting at uttalelsene falt i forbindelse med en rettmessig anmeldelse kunne ikke bevirke at de ikke var en ærekrenkelse. Hr. avsa dom for at beskyldningene ble erklært døde og maktesløse.

En dommer — justitiarius — fant at utsagnet om de ærekrenkende rykter i dette tilfelle ikke representerte en beskyldning i lovens forstand. Det ville være uheldig for en saklig etterforskning og en betenkelig innskrenkning i ytringsfriheten hvis man ikke skulle kunne komme med uttalelser av denne art. Rt. 1961 s. 62.

Underslag, tyveri og naskeri. En 45 år gammel fenrik som var regnskapsfører ved garden, underslo 26.000 kroner som ble brukt til spill. Han hadde kone og 2 barn. Kr. 3000 ble dekket av inntående lønn og pensjonsinnskudd. Han ble dømt til 1 år betinget, og påtalemyndighetens anke for å få ubetinget straff ble forkastet med 3 mot 2. Rt. 1959 s. 139.

To samer, begge tidligere straffet for reintyveri, skjøt 40 reinkalver og to simler, tok skinnene og kastet skrottene. De ble dømt til fengsel i 10 måneder for grovt tyveri. Hr. skjerpet straffen til fengsel i 1 år og 3 måneder. Rt. 1959 s. 156.

En 26 år gammel ustraffet murer gjorde seg skyldig i 14 tyverier av bygningsartikler fra sine arbeidsplasser. Verdien var samlet over 12.000 kroner. De stjålne ting ble dels bragt tilbake, dels betalt. Forhørsretten fant at en samlet ubetinget straff ville være for streng, en helt ubetinget for mild av generalpreventive grunner, og satte straffen til 90 dager ubetinget for 8 av tyveriene, og til 6 måneder betinget for 6 mindre grove tilfeller. Hr. fastslo at en slik oppdeling var det adgang til selv om det gjaldt likeartede for brytelser, og forkastet domfeltes anke. Rt. 1959 s. 237.

En mann stjal noe vasketøy, og forklarte til politiet at han gjorde det for å bli satt i varetekt, så han kunne få hus og mat. Han erkjente seg skyldig i tyveri, og ble dømt til fengsel i 9 måneder. Hr. Kjæremålsutvalg opphevet dommen idet det ikke forelå tyvshensikt hvis formålet med tilegnelsen av vasketøyet hadde vært å bli satt i varetekt. Rt. 1959 s. 1022.

En 61 år gammel bokholder i Oslo overformynderi ble dømt for underslag, bedrageri og falsk vedrørende ialt ca. kr. 120.000 kroner til fengsel i 2½ år. Som president og kasserer i Norges Soldatforbund tilegnet han seg der kr. 21.700. Som formann i Nordlendingenes forening satte han igang lotteri til hjelp for skadelidte etter en stormkatastrofe, og tilegnet seg kr. 6000. Som regnskapsfører for to små kinoer tilegnet han seg kr. 13.000. Forøvrig var det midler fra overformynderiet og klienter han underslo. Hans anke ble forkastet. Rt. 1960 s. 423.

En 29 år gammel løytnant hadde i 5 år vært leder av reisekontoret ved Hærens overkommando. I denne tiden tilvendte han seg vel kr. 300.000 som var innbetalt til dekning av reiser. Han forledet et firma til levere et kjøleskap, et annet en symaskin ved å angi at det var Forsvaret som skulle ha dem, mens han beholdt tingene for seg selv. Han ble dømt for underslag og bedrageri, og for overtredelse av militære tjenesteplikter til fengsel i 2 år. Påstand om fradømmelse av rett til å gjøre tjeneste i Rikets krigsmakt ble ikke tatt til følge, idet han etter tapet av sin stilling ville være vernepliktig som menig. Rt. 1960 s. 1132.

En ung mann født i 1938 ble i 1957 dømt til fengsel i 6 måneder for grovt tyveri. I 1959 ble han idømt ubetinget fengsel i 100 dager for biltyveri, innbrudd og forsøk på grovt tyveri. Den tidligere betingede dom skulle fortsatt bli stående. Ved benådning ble også den nye dom gjort betinget. I prøvetiden gjorde han seg påny skyldig i biltyveri og innbrudd. Hr. fant påny å kunne gi ham betinget dom, den gang for samtlige de forhold han var dømt for til fengsel i 10 måneder med en ny prøvetid av 3 år. Det ble lagt vekt på at domfelte hadde levet under vanskelige forhold

med en hustru som hadde skeiet fullstendig ut. Domfelte hadde måttet ta seg av deres barn. Det siste år hadde han helt avskrevet konen, tatt seg av barnet og holdt seg borte fra drikk. Rt. 1961 s. 397.

En 23 år gammel husmor begynte i 1950 en liten landhandel. I 1957 opphørte forretningen. Det ble funnet at en omsetning på minst kr. 200.000 var holdt utenfor forretningens bøker, slik at det var unnlatt betalt omsetningsavgift kr. 20.000. Husmoren ble dømt for under slag av omsetningsavgift til fengsel i 90 dager. Straffen ble gjort betinget på vilkår av at hun i løpet av 1½ år betalte kr. 10.000 av den skyldige omsetningsavgift. Rt. 1961 s. 492.

En 40 år gammel mann med 14 dommer vesentlig for formuesforbrytelser, ble dømt for 3 innbruddstyverier og et forsøk til fengsel i 2 år og 1 måned, og sikring i 5 år. Han anket over sikringsavgjørelsen, men Hr. forkastet anken idet man intet fant som ga grunn til håp om at soningen av straffen ville være nok til å avholde domfelte som var alkoholiker fra nye straffbare handlinger. Rt. 1961 s. 887.

En 50 år gammel mann hadde i 12 år vært ansatt ved Hærens sanitet. Her hadde han i løpet av 1½ års tid fra 50 sanitetsvesker tatt ca. 1000 opiumstabletter, 300 morfinampuller og 100 amfetamintabletter som han brukte selv. Han hadde i de siste tre år vært henfallen til narkotika i forbindelse med depresjon på grunn av hustruens sinnssykdom. Han ble dømt til fengsel i 6 måneder. Han anket, og Hr. gjorde straffen betinget. Hr. la vekt på at domfelte hadde mistet sin stilling i Hæren, at han påny var kommet i bra arbeid, at hans hustru var blitt frisk og ektefellene bodde sammen i ny leilighet. Rt. 1961 s. 1315.

Utpressing og ran. En 16 års gutt som bodde sammen med sin mor i Oslo, hadde sluttet på realskolen uten å ta eksamen, og sluttet etter en tid i den jobb han hadde fordi han ble lei. Han kjøpte seg et salonggevær som han bygget om til pistol. Senere stjal han en luftpistol fra en sportsforretning ved å sparke ut en spillglassrute om natten. Ved to leiligheter ranet han en drosjesjåfør ved å true med pistol så sjåfføren kjørte ham dit han ønsket, og utleverte ham sine penger. Da han gjentok dette tredje gang, satte sjåfføren på sirene, så gutten flyktet. Da politiet kom, skjøt han to skremmeskudd før han omringet overga seg. De psykiatrisk sakkyndige fant at gutten var sky, hemmet, psykoinfantil, med store kontaktvansker. Intelligensen var normal.

Byretten dømte gutten til fengsel i 1½ år betinget, med fradrag for 116 dagers varetektsfengsel. Hr. forkastet påtalemyndighetens anke for å få straffen gjort ubetinget, men idømte sikring for 5 år. Rt. 1959 s. 1334. — Gutten som ble satt i arbeid på landet, gikk det senere bra med.

En 35 år gammel mann, dømt 11 ganger og ilagt bot for beruselse 35 ganger, gjorde seg skyldig i to grove tilfeller av ran: den ene gang slo og truet domfelte og to andre en eldre mann i hans leilighet og tok fra ham penger og verdisaker; ved den annen leilighet mishandlet han en mann med slag og spark så han mistet bevistheden og fikk brudd på kjeve- og kinnbein — og tok deretter fra ham penger og de verdisaker han fant i hans hjem. Han gjorde seg videre skyldig i legemsfornærmelse og grovt tyveri. Lagmannsretten satte straffen til fengsel i 4 år og sikring for 5 år. Under dissens satte Hr. fengselsstraffen til 3 år. Rt. 1960 s. 180.

En 18 år gammel gårdsarbeider fra Trøndelag hadde arbeidet om sommeren på Vestlandet. På hjemreise i Oslo ble han fratjålet penger og billett, og ble gående noen dager uten å vite hva han skulle gjøre, med lite mat og søvn. Han fant da på at han skulle nappe en veske fra en kvinne. Han fulgte etter en eldre kvinne inn i en port, slo henne med knyttneven i hodet, og spente ben for henne, og fortsatte å slå henne da hun falt, idet han forsøkte å rive vesken fra henne. Han ble skremt da folk kom til. Kvinnen fikk hjernerystelse, lå på sykehus en uke, og var sykmeldt 3 uker. Forhørsretten ga siktede 8 måneder betinget, og la vekt på at han hadde sittet 60 dager i varetekt. Med 3 mot 2 forkastet Hr. påtalemyndighetens anke. Det ble lagt vekt på at domfelte tidligere hadde en plettfri vandel, og nå var hjemme hvor han alltid hadde skikket seg vel. Mindretallet fant at generalpreventive hensyn tilsa ubetinget straff som det ville sette til fengsel i 6 måneder. Rt. 1961 s. 224.

En 18 år gammel lagermann tok en drosje og slo sjåfføren i hodet med en skiftnøkkel så han fikk hevelser og et sår som måtte sys igjen. Det lyktes ham ikke å få tatt penger fra sjåfføren, idet denne overmannet gutten. Grunnen til ransforsøket var at gutten var blitt skyldig kr. 100 for leie av en bil, og var redd for at faren skulle få vite det, og derfor fant på at han måtte rane en sjåffør. En psykiatrisk sakkyndig betegnet gutten som snild, nokså forsakt og umoden. Hans far betalte sjåfføren kr. 1000 som erstatning, og lovet ham ytterligere kr. 1000. I lagmannsrett ble gutten dømt til fengsel i 15 måneder betinget. Lagmannen stemte for 6 måneder ubetinget. Hr. sluttet seg med 4 mot 1 til lagmannen. Rt. 1961 s. 358.

En sjømann var under militærtjeneste på rangel med en kamerat. Da de hadde drukket opp sine penger, ble de enige om å rane en mann. På gaten gikk de bort til en ukjent, kameraten ba mannen om en fyrstikk for å tenne sin sigarett, og idet den fremmede tente fyrstikken, slo sjømannen ham i gaten med et slag i ansiktet. I det samme skrek en kvinne om hjelp, og overfallsmennene løp, men ble tatt av politiet. Sjømannen betalte senere fornærmede den erstatning han krevet, kr. 220. I forhørsrett ble han dømt til 1 års fengsel betinget. Med 3 mot 2 ble anken forkastet i Hr. Flertallet la vekt på at domfelte før og senere hadde skikket seg vel, så forbrytelsen var et enkeltstående fenomen. Mindretallet stemte for ubetinget fengsel i 6 måneder, idet det fant generalpreventive hensyn avgjørende. Rt. 1961 s. 962.

Skadeverk. Tre unge menn ble etter en fest enige om å avlive en hund som pleiet å løpe etter biler og syklistere. De låste seg om natten inn i eierens hus, tok med hunden ut, fant en øks, og en slo hunden i hodet med øksehammeren mens de to andre holdt. Deretter slengte de hunden bak uthuset. Hunden ble funnet neste morgen levende men i så ynkelig forfatning at den måtte avlives. De tre ble dømt for skadeverk og dyremishandling til fengsel i 24 dager betinget, og til ubetinget bot kr. 100. Rt. 1961 s. 218.

Forseelse mot offentlig myndighet. En patruljerende politikonstabel ble etter anmodning med en pensjonær for å megle mellom pensjonatet og pensjonæren om betalingen og utlevering av effekter. Pensjonatvertinnen fle fortørnet og brukte ukvemsord. Byretten frifant henne fordi politimannen opptrådte som privatmann, mens Hr. opphevet frifinnelsen fordi politimannen måtte anses for å handle i tjenesten når han søkte å bistå i en konflikt, selv om han kanskje ikke hadde vært udelt heldig. Rt. 1960 s. 406.

Forseelse med hensyn til den alminnelige sunnhet. En tryllekunstner og tivolieier hypnotiserte som underholdning på gymnasen noen elever så de ikke kunne bevege seg fritt, og fikk halusinasjoner. Han ble dømt til bot kr. 100 etter strl. § 364 for å ha hensatt noen med samtykke i hypnotisk tilstand. Rt. 1960 s. 727.

Forseelse mot person. En 16 års pike ble funnet drept i sitt hjem. 5 dager senere ble det oppklart at gjerningsmannen var en 14 års gutt som hadde levert et menighetsblad i hennes hjem, tatt en 5 krone, blitt overrasket og så drept henne. I mellom-

tiden var en 20 år gammel gutt av omstreiferslekt blitt mistenkt. Under overskriften „Bygda dømte meg“ bragte et billedblad en utførlig omtale av forholdet, en samtale med gutten og fotografier av ham og hans hjem. Han anla sak med påstand om straff, erstatning og oppreisning for overtredelse av strl. § 390 om krenkelse av privatlivets fred, og fotografiloven. Byretten fant at reportasjen åpenbart var blitt noe annet enn gutten kunne tenke seg da han hadde sin samtale med journalisten og lot seg fotografere, og at det objektivet var en krenkelse av privatlivets fred overfor gutten og hans familie. Men retten fant e. o. ikke at reportasjen var utilbørlig når man så hen til motivet, å få fram det urettferdige i å kaste mistanke på en person som ikke har samme sosiale posisjon og rot som folk flest i bygda. Hr. sluttet seg til denne vurdering. Rt. 1960 s. 1147.

Forseelser i sjøfartsforhold. En førstestyrmann på en lastebåt på vei til U.S.A. gikk under sin vakt fra kl. 16 til 20 nyttårs-aften i salongen og spiste og tok en dram. Etter vekten deltok han i en tilstelling i officersmessen og nøt da en del alkohol. Utpå natten gikk han til køys med salongpiken. Etterat han var tørnet til på vakt kl. 4, var han bare lite på broen, og var vesentlig hos annenstyrmann og i sin lugar sammen med andre og drakk en del. Han ble varslet av utkikken om at det var fyr i sikte, men foretok intet. Tilslutt ble annenstyrmann alarmert, men forsent idet skipet gikk på grunn. Det kom senere av grunn ved egen hjelp uten skade. Byretten satte straffen for overtredelse av strl. § 422 nr. 1 og 2, grovt uaktsomt forhold i tjeneste som styrmann, og beruselse under tjenesten, til fengsel i 30 dager betinget. Hensyn var tatt til at det var gått 21 måneder siden forgåelsene, og at tiltalte ikke hadde arbeid som styrmann i denne tid. Hr. forkastet påtalemyndighetens anke for å få fradømt tiltalte retten til å være styrmann eller skipsfører, men gjorde fengselsstraffen ubetinget. Rt. 1959 s. 290.

Militær strafferett. To soldater var pålagt en 3 dagers patruljering av grensen mot Sovjet-Samveldet. De lot som de bega seg avsted, men dro så til Kirkenes, hvor de skiftet til sivilt tøy, og tok inn på hotell og ga urigtige personalopplysninger og ikke hadde penger til å gjøre opp for seg så de forlot hotellet neste dag uten varsel. De vendte tilbake til sin forlegning til rett tid, og oppga at de hadde utført patruljeringen, og den ene undertegnet skriftlig rapport. En tid senere nektet den ene å utføre grensepatrulje, og han truet en sersjant med juling når militærtjenesten var over. De ble dømt for forbrytelser mot mil. strl. §§ 68, 71 og 34, usann tjenesteprotokollering, forsømmelse av tjenesteplikt, og ulovlig fravær, samt for hotellbedrageri. Den ene ble

dømt for trusler og ulydighet. Straffen ble av forhørsretten satt til fengsel i 6 og 8 måneder. Hr. satte straffene ned til 90 og 120 dagers fengsel. Rt. 1961 s. 353.

Promillekjøring. En 31 år gammel arbeider tok i sterkt beruset tilstand en buss som stod parkert, og kjørte med den 4—5 km. Han kjørte borti to biler som ble sterkt skadet, og rev ned et trafikkskilt, før bussen stoppet p. g. av skader. Mannen var tidligere straffet 5 ganger for promillekjøring. Han ble nå dømt for brukstyveri av bil og promillekjøring til fengsel i 1 år. Rt. 1960 s. 1071.

En ingeniør kjørte en biltur med sin kone. Bilen skar utfor veien og gikk rundt. Ektefellene ble lite skadet, og gikk hjem. Politiet fant bilen adskillig skadet og ulåst, med en pakke med 4 flasker brennevin og en mappe med en lommelerke som ikke var helt full. Ingeniøren ble funnet sovende hjemme. Han ble satt under tiltale prinsipalt for å ha kjørt i påvirket tilstand, subsidiært etter den nye bestemmelse i motorvognl. § 17 3. ledd om at en fører av motorvogn ikke må nyte alkohol e. l. i de første 6 timer etter kjøringen når han forstår eller må forstå at den kan lede til politietterforskning. Ingeniøren forklarte at han p. g. av sjokket hadde drukket brennevin etterat han var kommet hjem. Han ble frifunnet for promillekjøring og dømt etter den subsidiære tiltale til fengsel i 24 dager. Hr. gjorde straffen betinget, idet det ikke kunne utelukkes at domfelte hadde hatt en lett hjernerystelse, og da det ikke forelå erfaringer som viser at det ut fra generalpreventive hensyn er nødvendig å bruke ubetinget fengselsstraff. Rt. 1960 s. 1409.

En 44 år gammel mann var dømt for promillekjøring før krigen, i 1947 og i 1955. I 1959 ble han påny tatt under promillekjøring. Han opptrådte også krakilsk overfor politiet og den lege som tok blodprøve. Han ble dømt for promillekjøring til fengsel i 60 dager og for beruselse og bråk til bot kr. 200, subs. fengsel i 12 dager. Fengselsstraffen ble gjort betinget, og Hr. forkastet påtalemyndighetens anke. Det ble lagt vekt på at domfelte som var alkoholiker siden han ble grepet helt hadde avholdt seg fra alkohol i 15 måneder, og at det kunne være fare for at soning kunne ødelegge de gode muligheter for å komme over alkoholismen. Rt. 1961 s. 1.

En 37 år gammel mann, med hustru og to barn, var dømt til fengsel for promillekjøring i 1946, 1957 og 1960. Han kjørte med en kamerat fra sitt arbeidssted. I en gate kjørte han på en 12 års pike, og fortsatte uten å se etter piken; han og kameraten satte så fra seg bilen, og drakk en halv flaske brennevin. Etter

avtale ringte kameraten til politiet og sa fra om kjørehellet. Tiltalte ble dømt for å ha unnlatt å stanse etter trafikkuhell, for ikke snarest mulig å ha meldt fra til politi, for å ha kjørt uten førerkort og for å drukket brennevin innen 6 timer etter trafikkuhellet til fengsel i 60 dager. Hr. skjerpet straffen til fengsel i 120 dager. Rt. 1961 s. 436.

En 30 år gammel anleggsarbeider ble dømt til fengsel i 27 dager for å ha kjørt motorsykkel i beruset tilstand. Han var anmeldt av sin hustru. Hun var deprimert fordi mannen ofte misbrukte alkohol i helgene. Da mannen ble satt under tiltale, ble hun ytterligere deprimert, og bebreidet seg selv, og forsøkte å ta livet av seg med sovetabletter. Etter legeerklæringer var det fare for opprettelige skadevirkninger hvis fengselsstraffen måtte sones. Med 3 mot 2 stemmer gjorde Hr. straffen betinget. Rt. 1961 s. 446.

En 38 år gammel bilmekaniker kolliderte med en annen bil, men kjørte videre. Han ble en time etter funnet sterkt påvirket i sitt hjem. Han forklarte at han var deprimert fordi han hadde hatt kjørehellet og fordi familien var reist fra ham, og derfor hadde han drukket en halv flaske konjakk. Herredsretten fant det ikke bevist at han hadde vært påvirket under kjøringen, men dømte ham for å ha drukket etterpå skjønt han måtte forstå at det ville bli politietterforskning til fengsel i 30 dager ubetinget. Hans anke ble forkastet. Rt. 1961 s. 567.

Trygve Leivestad.